

Posudek bakalářské práce

Posudek vedoucího

Název práce: *Frazeologická přirovnání se zvířaty v češtině a švédštině – korpusová analýza*

Kandidát titulu Bc.: Andrea Pšeničková

Předkládaná bakalářská práce se zabývá kontrastivní analýzou češtiny a švédštiny, přičemž se zaměřuje na dílčí část idiomatiky a frazeologie (IF) obou jazyků – frazeologická přirovnání. Z nich si kandidátka zvolila zkoumat pouze přirovnání, která obsahují zooapelativum alespoň v jednom z porovnávaných jazyků. Jako hlavní zdroj pro excerpci materiálu byly stanoveny jazykové korpusy ČNK (pro češtinu) a Språkbanken (pro švédštinu), na něž byla aplikována metoda korpusem řízeného výzkumu (*corpus-driven*). Získaná data byla nadále podrobena formální i sémantické analýze.

Práce Andrey Pšeničkové je přehledná a logicky rozčleněná. Po nezbytném úvodu následuje teoretická část (I), která nejprve stručně vymezuje základní terminologickou bázi v oblasti idiomatiky a frazeologie (1) a dále věnuje pozornost již převážně oblasti přirovnání (2). Podrobně je zde popisuje zvláště po stránce formální. Nakonec se letmo dotýká také problematiky zobrazení zvířete jako symbolu v jazyce (3). Teoretická část tvoří východisko pro následnou praktickou část (II), jež líčí nejprve metodologický postup, proces excerptování dat, jejich zpracovávání i kategorizaci (4). Následuje samotná analýza získaných skupin přirovnání v češtině a švédštině, jejich srovnání a rozbor možností překladu (5). V závěru autorka shrnuje a zhodnotí výsledky svého výzkumu.

Zvolené téma představuje velmi aktuální výzkum z oblasti, které bylo dosud věnováno jen velmi málo pozornosti, a to nejen z hlediska kontrastivního: frazeologická přirovnání jsou dosud ve švédské lingvistické literatuře celkově spíše opomíjena. To má za následek rovněž neukotvenou a nejednotnou terminologii pro popis frazeologie a idiomatiky tohoto jazyka (na což autorka ve své práci adekvátně upozorňuje). Proto považuji za zcela logický a náležitý postup, který kandidátka zvolila, totiž aplikaci české tradice popisu a analýzy frazeologických přirovnání, detailně rozpracovaných zvláště školou prof. Františka Čermáka. Teoretická část je spíše kompilačního charakteru a její pojetí čistě účelové, s jednoznačným zaměřením na terminologii potřebnou k uchopení zkoumaného materiálu. Místy působí až poněkud minimalisticky, zvláště v oddílu 3 „Obraz zvířete v lidské společnosti“, který by si zasloužil hlubší rozpracování, kupříkladu z hlediska kognitivní lingvistiky a jazykových stereotypů o zvířatech (což může být podnětem do budoucna). Většina teoretické části je však zároveň přesně zacílena a náležitě se věnuje těm teoretickým nástrojům, jež autorka potřebuje pro svůj samostatný výzkum. Díky tomu neubírá prostor ani pozornost praktické části.

Praktická část je uvedena promyšleným a systematickým metodologickým popisem včetně zdůvodnění postupů, aplikovaných v autorčině korpusovém výzkumu od jeho počátku až po výsledky vedoucí k získání materiálu pro následnou lingvistickou analýzu. Kandidátka si pro svou bakalářskou práci stanovila tyto cíle: v materiálu výše uvedených jazykových korpusů vyhledat v obou zkoumaných jazycích nejběžnější ustálená přirovnání obsahující zooapelativa, ta posléze analyzovat z hlediska formálního i významového, porovnat je a nakonec se pokusit nalézt

nejvhodnější překlad, který je idiomatický v daném jazyce, ať už obsahuje zooapelativum nebo ne. Tyto cíle se kandidátce podle mého názoru podařilo velmi zdařile naplnit. Výsledkem její analýzy je pět kategorií, do nichž jednotlivé frazémy rozdělila podle toho, zda v obou jazycích dochází k 1) úplné ekvivalenci z hlediska použitého zooapelativa, 2) použití odlišného zooapelativa v obou jazycích či 3) pouze v jednom z nich, dále 4) potřeby přeložit idiom z jednoho jazyka do druhého bez použití frazeologické konstrukce a nakonec rozebírá též 5) hraniční případy, jejichž příslušnost k IF je diskutabilní. Výsledkem je česko-švédský slovníček několika desítek běžných přirovnání se zooapelativy, doplněný navíc o jejich sémantický rozbor a názorné příklady konkordancí, který by mohl tvořit základ (oboustranné) příručky pro překladatele nebo sloužit jako praktická pomůcka při výuce uměleckého překladu.

Ocenění si zaslouží rovněž metodologická část práce. Autorka předkládá nejen strukturovaný popis každého kroku analýzy získaného jazykového materiálu, exaktní aplikaci principů Čermákovy klasifikace přirovnání na základě jejich formální struktury a pečlivé rozřídění dat, ale také podrobné líčení vyhledávání v jazykových korpusech češtiny a švédštiny pomocí KonText a Korp9 i detailní dokumentaci použitých dotazů v pokročilém režimu. Upozorňuje rovněž na potřebu zohlednit některé významné odlišnosti způsobené jak technologickou strukturou obou korpusových manažerů, tak také jazykovými specifiky zkoumaných jazyků, vedoucími nakonec k formulaci odlišných dotazů. Tato část práce představuje transparentní základ pro případný další výzkum v oblasti kontrastivní česko-švédské frazeologie, případně návod pro méně pokročilé uživatele těchto jazykových korpusů. Přehlednost a využitelnost provedeného výzkumu navíc zvyšují přílohy v podobě podrobných tabulek s primárními daty i samotným slovníčkem přirovnání.

K diskusi u obhajoby navrhuji kandidátce následující otázky:

- Jak byste z hlediska švédské slovtvorby vysvětlila poměrně běžné použití adjektivních kompozit ve švédštině namísto frazeologického přirovnání (např. v práci uvedený idiom *černý jako havran – becksvart, kolsvart*, s. 42)?
- Do skupiny hraničních případů jste zařadila také fráze *řvát jako tur – tjuta som en varg* atd., které však podle Vaší klasifikace mají poněkud odlišný význam (s. 47). Zde nejsou uvedeny ukázky konkordancí, proto by mě zajímalo, zda jste tyto fráze našla také použité jako vzájemné překladové ekvivalenty?
- V následujícím rozboru (tamtéž na s. 47) dále zmiňujete i další nejednoznačné příklady spojené s charakteristickými zvuky, které zvířata vydávají (typu *kvákat jako kachna, surra som ett bi*). Proč je podle Vašeho názoru právě popis zvuků tolik problematický z hlediska klasifikace coby frazeologického přirovnání?

Na závěr konstatuji, že předložená bakalářská práce splňuje všechna potřebná kritéria závěrečné práce a doporučuji ji k obhajobě. Jako předběžné hodnocení navrhuji známku *výborně*.

Mgr. Hana Štěříková, Ph.D. (vedoucí práce)